

Олег Шагала

Церква виявляє повагу до тіла кожного померлого християнина під час чину християнського похорону. Особливою ж повагою вона оточує тіла прославлених угодників Божих. Адже праведник у земному житті зростає у святості, і Божа благодать, яку він приймає, переображує й освячує не тільки його душу, а й тіло. Св. Йоан Золотоустий пише: «Бог поділився з нами мучениками. Сам узяв їхні душі, а тіла залишив нам, щоб їхні святі кості постійно нагадували нам про їхні чесноти» .

У святих мощах діє та ж благодать Святого Духа, яким святі були сповнені ще за час свого земного життя. Їх тіла є храмами Святого Духа (1Кор 6,19; 3,17), тому Свята Церква, вшановуючи мощі, почитає храми Святого Духа, храми Живого Бога. «Слово «мощі» для означення тілесних чи нетлінних останків праведника походить від слов'янського мощ – міць, потуга. Воно виражає чудесну силу Божого життя в немочі людської смерті» (Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 617). Словом «мощі» перекладаємо грецьке «leipsano» чи латинське «reliquiae», що в дослівному перекладі означає «останки». Саме слово «мощі» слід розглядати в ширшому контексті, тобто це не лише тілесні останки. Цим словом також позначають все те, що залишилося після святих, наприклад, одяг, особисті речі і все, що торкалося до цих святих речей.

Підставу почитання мощей можемо простежити вже у Старому Завіті. У II Книзі Царів змальовано чудо, яке сталося з мощами пророка Єлисея. У цій книзі читаємо: «Помер Єлисей і поховали його. Другого року моавські ватаги вчинили наскок на землю. Одного разу якось ховали люди одного чоловіка в гріб Єлисея і утекли. Той торкнувся об кості Єлисея, ожив і знявся на ноги» (2 Цар13,20-21). З цього приводу Св. Кирило Єрусалимський (+387) навчає: «В тілах праведників є якась животворяща і спасительна сила, коли мертвець, вкинутий у гріб пророка Єлисея, повернувся до життя через один лише дотик до його костей» .

У Новому Завіті люди отримували зцілення від самого лиш дотику до тіла Христа, яке також було і джерелом животворної сили. Ісус звершував чуда за посередництвом свого тіла: торкнувся рукою прокаженого (Мт 8,3), взявши Петрову тещу за руку, підняв її і зцілив від гарячки (Мт 8,14-15), дотиком зцілив глухонімого (Мр 7,32-36), діткнувся до гробу юнака з Наїну і воскресив його (Лк 7,14-15). Народ, який слухав Його, знав про чудодійність Христового Тіла, тому люди постійно тіснилися біля Нього, намагаючись

діткнутися хоча б до одежі (Мр 3,10); таким чином отримала зцілення кровоточива жінка, яка, «доторкнувшись до одежі, зараз зцілення прийняла» .

Про дію реліквій (речей) дізнаємось з Книги Діянь, де знаходимо підтвердження того, що всі речі, які були пов'язані з життям того чи іншого святого, є чудотворними. У цій новозавітній книзі читаємо: «Та й чуда неабиякі творив Бог руками Павла: досить було прикласти до недужих хустинку чи фартух, які були діткнулись до його тіла, і недуги їх покидали, і виходили злі духи» (Ді 19,11-12). А в іншому місці написано: «Віруючих дедалі більше й більше приставало до Господа, сила жінок і чоловіків; та, що й на вулиці виносили недужих, щоб, як ітиме Петро, бодай тінь його на кого-небудь з них впала» (Ді 14,15).

З ранніх часів християнства мощі вважались ціннішими, ніж усі скарби і земні блага. Вірні благоговійно почитали мощі святих мучеників, великих подвижників, які збереглися у вигляді кісток чи хоча б праху. З II ст. ми маємо письмові свідчення про вшанування християнами останків святих. Свідок кончини Ігнатія Богоносця (+107) повідомляє, що після того, як тіло святого було розшматоване дикими звірами в цирку, вірні зібрали ті найтвердіші частини, відвезли у Антіохію і поклали в полотно, як безцінний скарб; також після смерті Полікарпа Смирнського (+156) християни зібрали кості цього святого, як скарб, важливіший за коштовності . Вшанування мощей також знаходило своє вираження через служіння Літургій на гробах мучеників. Ця традиція збереглася й до сьогодні, бо на кожному престолі є антиминос, в якому вшиті мощі того чи іншого святого.

Мощі є носіями благодатної сили Божої і по смерті Бог живе в них і творить чуда.

Господь проявляє свою силу для того, щоб «прославитися в Своїх святих» (2 Сол 1,10).

Св. Єфрем Сирійській в «Похвальному слові святим мученикам» навчає: «І по смерті вони (мученики), мовби живі, зцілюючи хворих, виганяючи бісів, і силою Господа відбивають будь-які їхні лукаві впливи їхньої деспотичної влади. Бо святим мощам завжди притаманна чудодійна благодать Святого Духа» . У творах Св. Йоана Золотоустого знаходимо такі висловлювання про мощі: «Мощі святих мучеників відганяють злих демонів, біси трясуться не тільки перед Розп'ятим, а й перед мощами тих, що за Нього віддали життя» .

Велич мощей не лише у їх зцілюючій силі. Ми неодноразово стаємо свідками смерті когось з близьких нам людей. Будучи біля їх гробу, ми згадуємо про цю особу, відтворюємо у пам'яті епізоди з її життя, пригадуємо, до чого вона нас закликала, про що говорила. Подібно наше перебування біля мощей пробуджує нашу душу. Разом з тим народжується почуття любові до святого. Живе благоговійне пригадування життя праведного, з одного боку, викликає у нас подив, а з іншого, усвідомлення своєї гріховності. Ми бачимо велич прославленого християнина і в порівнянні себе з ним відчуваємо свою недостойність. Проте це не має привести нас до стану смутку, але до сокрушення серця та покаяння як першого кроку до святості.

У наш час поширене магічне розуміння мощей. Для багатьох це не місце присутності Бога, а самодіючий магічний талісман, фетиш, ідол... Часто через мощі ми шукаємо не те, що допоможе спасінню, а короточасні земні миттєвості. Дехто переконаний, що лише дотик до мощей забезпечує сповнення очікувань. Водночас маємо пам'ятати, що це не чудодійна кнопка. Ми не почитаємо мертві кістки, а Бога, який присутній у них і через них діє. Щоб прийняти благодать, треба відкритися на Господа. Цей процес передбачає, перш за все, бажання та старання людини це досягнути, а Бог, як зволить, то допоможе нам. Мощі є дороговказом, вказівкою, зв'язуючою ланкою між нами і Творцем. Для

віруючої людини це один із засобів зв'язку з Богом. Шанування святих і їх мощей має допомогти нам на дорозі нашого спасіння наблизивши нас до Бога.

Отці Церкви не втомлювалися повторювати, що нам слід не лише шанувати святих, як от через вшановування їхніх мощей, а й наслідувати їх у своєму житті, бо вони як взірцеві християни є зразком того, яким має бути наше життя. Яка користь людині, котра читає Святе Письмо, а не намагається поступово з Божою допомогою втілювати його в життя? Яка користь людині, яка щонеділі відвідує храм виключно як пасивний спостерігач «театральної вистави», а не братиме участь у Господній Трапезі? Яка користь почитати мощі святих, якщо ми не намагатимемося наслідувати їхнє життя?

Олег ШАГАЛА. «Дивний Бог у Святих Своїх», або чудо мощей // СЛОВО № 1 (69) 2017